

POSTANOWIENIE

Dnia 17 czerwca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jan Górowski (przewodniczący)

SSN Zbigniew Kwaśniewski (sprawozdawca)

SSN Anna Owczarek

ze skargi Prokuratora Okręgowego w L.
z udziałem Fabryki [...] Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w likwidacji
o wznowienie postępowania zakończonych prawomocnym postanowieniem
Sądu Rejonowego w L.
z dnia 22 listopada 2004 r., sygn. akt [...],
w sprawie z wniosku Kuratora Fabryki [...] o rejestrację w Rejestrze Przedsiębiorców,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 17 czerwca 2016 r.,
skargi kasacyjnej Prokuratora Okręgowego w L.
od postanowienia Sądu Okręgowego w L.
z dnia 30 kwietnia 2015 r.,

oddala skargę kasacyjną i orzeka, że wnioskodawca i uczestnik postępowania ponoszą koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Sąd pierwszej instancji oddalił wniesioną przez Prokuratora Okręgowego skargę o wznowienie postępowania w sprawie o wpis do KRS zakończonej prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego z dnia 20 listopada 2004 r., uwzględniającym wniosek kuratora Spółki o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego Spółki będącej uczestnikiem postępowania.

W ocenie Sądu pierwszej instancji o braku podstaw do uwzględnienia skargi o wznowienie postępowania przesądziła szczególna regulacja zawierająca ograniczenia temporalne, zawarte w art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 29 kwietnia 2010 r. o zmianie ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. 2010, nr 106, poz. 671) i to nawet przy spełnieniu pozytywnych przesłanek uzasadniających wznowienie postępowania i ponowne merytoryczne rozstrzygnięcie w sprawie.

Apelację Prokuratora Okręgowego od postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 25 listopada 2014 r. oddalającego skargę o wznowienie postępowania oddalił Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 30 kwietnia 2015 r. Sąd ten uznał za prawidłowe stanowisko Sądu pierwszej instancji, że negatywną przesłanką do wznowienia przez Sąd postępowania był upływ końcowego ustawowego terminu, tj. 16 lipca 2013 r., przewidzianego dla wznowienia postępowania o wpis do KRS spółek kapitałowych zawiązanych przed dniem 1 września 1939 r., a wynikającego ze szczególnego uregulowania wprowadzonego w art. 2 ust. 3 wyżej powołanej ustawy z dnia 29 kwietnia 2010 r. Przepis ten Sąd odwoławczy uznał za integralną regulację szczególną wprowadzającą ramy czasowe dopuszczalności wznowienia postępowania w sprawach o wpis do KRS spółek zawiązanych przed dniem 1 września 1939 r. i poszerzającą jedynie zakres podstaw wznowienia w oparciu o które prokurator może żądać wznowienia postępowania. W ocenie Sądu drugiej instancji uregulowanie art. 2 ust. 3 i ust. 1 powołanej ustawy zawiera normę znajdującą zastosowanie do wszystkich wznowień postępowań w sprawach o wpis do KRS dotyczących podmiotów uprzednio wpisanych do dotychczasowych rejestrów, a zatem wykładnia tego przepisu i jego zastosowanie przez Sąd I instancji były prawidłowe, co uzasadniało oddalenie apelacji.

Sąd Okręgowy podzielił ocenę, co do ograniczonego zakresu kompetencji kuratora ustanowionego na podstawie art. 42 k.c., uznając jednak, że

w okolicznościach rozpoznawanej sprawy nie przesądzało to o możliwości reasumpcji postępowania o wpis wszczętego na wniosek tego kuratora, a to z uwagi na uregulowania wynikające ze wskazanych przepisów powołanej ustawy z dnia 29 kwietnia 2010 r.

Postanowienie Sądu drugiej instancji oddalające apelację zaskarżył w całości Prokurator Okręgowy skargą kasacyjną wniesioną na podstawie art. 519¹ § 3 k.p.c.

Zarzuty naruszenia przepisów postępowania, kwalifikowanego jako mające istotny wpływ na wynik sprawy, obejmują:

- art. 2 ust. 3 ustawy wskutek bezzasadnego przyjęcia, że przepis ten ma zastosowanie do wszystkich podstaw wznowienia postępowania w tym przewidzianych również w art. 401 k.p.c., podczas gdy prawidłowa wykładnia tego przepisu art. 2 ust. 3 ustawy wyznacza końcowy moment dla możliwości żądania przez prokuratora wznowienia postępowania ale z powodu okoliczności określonych w art. 2 ust. 1 powołanej ustawy;
- art. 6 ust. 2, ust. 4 i ust. 5 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. 1997, Nr 121, poz. 770) poprzez uznanie, że ustanowienie kuratora na podstawie art. 42 k.c. determinuje dokonanie pierwszego wpisu spółki do KRS, z rażącym naruszeniem art. 38 pkt 1 i pkt 8 ustawy o KRS;
- art. 379 pkt 5 k.p.c. wskutek niezawiadomienia właściwego Ministra o toczącym się przed Sądem postępowaniu o wpis do rejestru przedsiębiorców KRS Spółki z o.o., będącej uczestnikiem postępowania o wpis;
- art. 401 pkt 2 k.p.c. poprzez przyjęcie, że wniosek kuratora o ściśle określonych w ustawie uprawnieniach mógł wywołać skutek w postaci wpisu, który nie mógł nastąpić z powodu braku ustalonego sposobu reprezentacji Spółki.

Skarżący wniósł o wydanie orzeczenia uchylającego postanowienia Sądów obu instancji i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Z kolei uczestnik postępowania w obszernym piśmie procesowym z dnia 10 czerwca 2016 r. (k. 57-70 akt), złożonym w postępowaniu kasacyjnym w następstwie udzielonego zezwolenia na jego złożenie zarządzeniem

Przewodniczącego z dnia 10 czerwca 2016 r. (k. 77 akt), wniósł oddalenie skargi kasacyjnej i o zasądzenie na rzecz Uczestnika kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Z mocy art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw.

Sąd drugiej instancji dokonał trafnej wykładni art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 29 kwietnia 2010 r. o zmianie ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. 2010.106.671), zwanej dalej „ustawą”. Zasadnie przyjął, że przepis ten stanowi integralne uregulowanie wprowadzające ograniczone ramy czasowe dopuszczalności wznowienia postępowania opisanego w art. 2 ust. 1 ustawy, a więc wznowienia postępowania w sprawach o wpis do KRS spółek kapitałowych zawiązanych przed dniem 1 września 1939 r. i to w sprawach zakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy. Tak przedmiotowo określonego w ustawie postępowania nie wznowia się, jeżeli od dnia wpisu do KRS upłynął 5-letni termin, który jednak nie może skończyć się wcześniej niż przed upływem 3 lat od dnia wejścia w życie ustawy, tj. licząc od dnia 17 lipca 2010 r. Oznacza to, że po trzech latach, tj. po dniu 17 lipca 2013 r. Sąd nie może wznowić postępowania w sprawie określonej w art. 2 ust. 1 ustawy, bez względu na podstawę wznowienia wskazywaną przez uprawniony podmiot w skardze o wznowienie postępowania. Sformułowanie art. 2 ust. 3 ustawy „nie wznowia się postępowania” jest zakazem ustawowym adresowanym do sądu i nie może być utożsamiane tylko z czasowym ograniczeniem zgłoszenia samego żądania wznowienia postępowania w postaci wniesienia skargi przez uprawniony podmiot.

Wznowienie postępowania następuje bowiem jurysdykcyjną decyzją sądu uwzględniającego skargę o wznowienie postępowania, a nie z chwilą wniesienia tej skargi przez uprawniony podmiot. Żądanie wznowienia postępowania, sformułowane w skardze uprawnionego podmiotu o wznowienie, wszczyna jedynie postępowanie o wznowienie prawomocnie zakończonego postępowania, ale nie skutkuje automatycznie wznowieniem postępowania, bo to następuje wyłącznie wskutek wydania przez Sąd postanowienia o wznowieniu postępowania, a więc uwzględniającego tę skargę o wznowienie.

Ustawodawca jednoznacznie uwzględnia wskazaną różnicę w brzmieniu przepisów art. 2 ust. 1 i ust. 3 ustawy, stwierdzając w pierwszym z tych przepisów, że „...prokurator może żądać wznowienia postępowania...”, natomiast w art. 2 ust. 3 stanowi o tym, że „Nie wznowia się postępowania”. Ostatnio wymieniony przepis uniemożliwia uwzględnienie skargi przez Sąd po upływie wskazanego w nim terminu, bez względu na zasadność wskazanych w skardze podstaw wznowienia. Wykładnię tę potwierdza pośrednio także norma art. 2 ust. 2 ustawy, określająca przedmiotowy zakres badania (kognicji) sądu rejestrowego w przypadku uprzedniego wznowienia przez Sąd postępowania w sprawie o wpis do KRS podmiotów uprzednio wpisanych do dotychczasowych rejestrów.

Rację ma więc Sąd odwoławczy, że czasowe ograniczenie możliwości wznowienia postępowania, określone w art. 2 ust. 3 ustawy, stosuje się do wszystkich podstaw wznowienia wskazanych w skardze o wznowienie postępowania o którym mowa w art. 2 ust. 1 ustawy, ponieważ ustawodawca nie wprowadza w tej materii żadnej dywersyfikacji.

Przedmiotowe określenie postępowania, o którym mowa w ostatnio wymienionym przepisie art. 2 ust. 1 ustawy obejmuje więc wyłącznie postępowanie o wpis do KRS spółek wymienionych w tym przepisie, w sprawach które zakończone zostały przed dniem 17 lipca 2010 r., tj. przed dniem wejścia w życie ustawy.

Wyrażną wolą ustawodawcy było więc wprowadzenie zakazu wznowiania postępowania w tych sprawach po upływie terminów określonych w art. 2 ust. 3 ustawy, bez jakichkolwiek wyłączeń czy odstępstw od tego ustawowego zakazu ze względu na relatywizację wynikającą ze wskazywanych w skardze różnych możliwych podstaw wznowienia postępowania.

Wbrew stanowisku skarżącego, o takiej relatywizacji przez ustawodawcę podstaw wznowienia i tym samym przedmiotowego ograniczenia stosowania temporalnego zakazu wynikającego z art. 2 ust. 3 ustawy nie świadczy przepis art. 2 ust. 1 ustawy. Przepis ten jest jedynie źródłem dokonanego poszerzenia ustawowych uprawnień prokuratora odnośnie do podstaw żądania wznowienia postępowania w oparciu o szczególne okoliczności wskazane w tym przepisie, a wykraczające poza zakres podstaw wznowienia określonych w przepisach k.p.c.

Przyznanie przez ustawodawcę prokuratorowi możliwości żądania wznowienia postępowania także na innej podstawie aniżeli wyartykułowane w przepisach k.p.c. nie jest elementem określenia istoty postępowania, o którym mowa w art. 2 ust. 1 ustawy. W przepisie tym chodzi bowiem wyłącznie o zakończone przed dniem wejścia w życie ustawy sprawy o wpis do KRS spółek kapitałowych zawiązanych przed dniem 1 września 1939 r.

Wolą ustawodawcy, wprowadzającego czasowe kryteria wyłączenia możliwości wznowienia postępowania, było więc przesądzenie o stabilności dokonanych już prawomocnych wpisów do KRS podmiotów określonych w art. 2 ust. 1 ustawy i uniemożliwienie podważania tych prawomocnych wpisów po upływie terminów wynikających z art. 2 ust. 3 ustawy.

Po dniu wejścia w życie tej ustawy, tj. po dniu 17 lipca 2010 r., prokurator mógł oczywiście żądać wznowienia postępowania, w sprawach o wpis do KRS spółek kapitałowych zawiązanych przed dniem 1 września 1939 r., także w oparciu o wskazane w art. 2 ust. 1 ustawy dodatkowe okoliczności, ale wymagało to podjęcia aktywności w takim czasie i z takim wyprzedzeniem, aby sąd mógł ewentualnie uwzględnić skargę wznowiając postępowanie przed upływem określonych ustawą terminów. Ich upływ skutkuje bowiem bezwzględnym zakazem wznowienia przez sąd postępowania we wskazanych ustawą sprawach o wpis do KRS.

Terminy określone w art. 2 ust. 3 ustawy mają bowiem charakter materialny, a ich upływ pozbawia sąd kompetencji do uwzględnienia skargi poprzez wznowienie postępowania. Upływ tych terminów oznacza więc bezwzględny ustawowy zakaz merytorycznego orzekania przez sąd, a polegającego na merytorycznej ocenie zasadności zgłoszonych w skardze podstaw wznowienia, a więc zakaz wznowienia postępowania nawet w wyniku ewentualnego uznania zasadności skargi.

Biegu materialnoprawnych terminów określonych w art. 2 ust. 3 ustawy nie przerywa żadna czynność procesowa, a ich upływ zobligowany jest uwzględnić także sąd odwoławczy zgodnie z zasadą dwuinstancyjności postępowania (wyrok NSA z dnia 8 stycznia 2014 r., sygn. akt II GSK 1780/12).

Powyższa wykładnia językowa i systemowa art. 2 ust. 3 ustawy nie prowadzi również do irracjonalnych rezultatów, które – gdyby wystąpiły – wymagałyby posłużenia się wykładnią celowościową. Dokonaną przez Sąd odwoławczy wykładnię potwierdzają ponadto wynikające z art. 2 Konstytucji RP zasada pewności prawa oraz zasada zaufania do tworzącego je Państwa, co oznacza konieczność stosowania temporalnych wyłączeń możliwości wznawiania przez sąd postępowania, bez względu na wskazywane w skardze podstawy wznowienia, w sprawach prawomocnych wpisów do KRS, nawet jeżeli dokonanie tych wpisów obarczone zostało wadami. Ustawodawca dysponuje bowiem swobodą w wyborze instrumentów prawnych służących realizacji wartości konstytucyjnych, co jednoznacznie przesądza także w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 maja 2015 r., sygn.. akt P46/13, OTK-A 2015/5/62; Dz.U.2015, poz. 702).

Za niezasadny należało uznać zarzut naruszenia art. 6 ust. 2, 4 i 5 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. 1997, Nr 121, poz. 770), ponieważ sprowadza się on do kwestionowania rozstrzygnięcia zapadłego w postępowaniu o dokonanie pierwszego wpisu spółki do KRS, a nie kontrolowanego obecnie w postępowaniu kasacyjnym rozstrzygnięcia w przedmiocie oddalenia apelacji od postanowienia oddalającego skargę o wznowienie tego postępowania. Sąd odwoławczy, dzieląc stanowisko o ograniczonym zakresie uprawnień kuratora ustanowionego na podstawie art. 42 k.c., zasadnie uznał, że nie jest to okoliczność przesądzająca o możliwości reasumpcji (wznowienia) postępowania w sprawie o wpis wszczętej na wniosek tego kuratora, wobec istnienia w dacie orzekania przez sąd ustawowego zakazu wznowienia tego postępowania z mocy art. 2 ust. 3 ustawy.

Bezzasadność zarzutu naruszenia art. 379 pkt 5 k.p.c. uzasadnia okoliczność, że jego uzasadnienie zmierza do wskazania pozbawienia Skarbu Państwa możliwości obrony swoich praw w postępowaniu o wpis spółki z o.o. do KRS, a więc nie w niniejszym postępowaniu wszczętym skargą o wznowienie postępowania, ani tym bardziej w jego fazie postępowania apelacyjnego.

Tymczasem Sąd Najwyższy uwzględnia w postępowaniu kasacyjnym zasadny zarzut nieważności postępowania, ale wyłącznie przed Sądem drugiej instancji toczącego się obecnie postępowania, a takiego zarzutu skarżący nie przedstawił zarzucając Sądowi uchybienie jedynie w postępowaniu o wpis do rejestru, a nie w niniejszym postępowaniu wszczętym skargą o wznowienie postępowania.

Również uzasadnienie zarzutu naruszenia art. 401 pkt 2 k.p.c. dotyczy wprost uchybień w postępowaniu o wpis spółki z o.o. do KRS i zmierza bezpośrednio do zakwestionowania zasadności orzeczenia o dokonaniu wpisu. Ewentualne naruszenie tego przepisu w postępowaniu o wpis nie ma jednak istotnego wpływu na wynik obecnego rozstrzygnięcia zaskarżonego skargą kasacyjną, ponieważ akceptacja przez Sąd odwoławczy, w wyniku oddalenia apelacji, rozstrzygnięcia Sądu I instancji oddalającego skargę o wznowienie postępowania nastąpiła wyłącznie z powodu uchybienia ustawowemu terminowi, a więc bez badania podstaw wznowienia.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 1 k.p.c.

kc

db